

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Сөвединиң органы

1925 чылда
үндөлөстүнгөн
1954
СЕНТЯБРЬ
9
ЧЕТВЕРГ
№ 180 (3117)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Культура одаглары кышка үлгериг белеткээр (1 арын).
ССРЭ-ниң Дөөди Сөвединиң Президиумунда (1 арын).
АЖЫЛДЫҢ ТЕМПИЗИН ХҮН-БУРУ БЕДИДЕР (1 арын).
Д. Адамдын.—СЭКП райкомнарынның инструкторларының ажылын өдө тургузар (2 арын).

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министрствозунда (2 арын).
С. Тамба.—Комбайнер Иргит Торжу (2 арын).
СЭТА-ның меделели (2 арын).
Мундан.—Район Сөвединиң сессиясы салгы ажылының дугайында (3 арын).
РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР (3 арын).
П. Винокурова.—Болгар улус социализмге орукта (3—4 арыннарда).

УЛУС ДЕМОКРАТИЯНЫҢ ЧУРТАРЫНДА:
Болгарияны кысталганым 10 чыл өнтө акар кылдар (4 арын).
Америка парлада Францияны коргузуп турар (4 арын).
Мурнуу-Чөөн Азияда агрессия болуп АБШ тургузуп турар (4 арын).
Делегияны 11 ти шырдаа олимпиада (4 арын).

Культура одаглары кышка үлгериг белеткээр

Коммунистг партия болгаш совет чаксаз совет кижилерниң культураның, каттыжынын дугайында солсаз чокка салгы салышпаан, ажылчы чон күш-ажылчы хуучун сөөлүдө эки дымтааны дөш эргежок чулга байдалдарын тургускан.

Бүгү чуртта ышкаш бистиди область совет улустун материалдыг чагаай байдалының чайтылыш чок өздөстүгө үлгерген социалистг экономиканың дүргөн көдүрүшкү болгаш национал хевиринг, социалистг утка-шыннардыг культураның шапкын көгүлдөөн болуп турар. Область бөдөженин улуг кезин бистиди область социал болгаш культура хемчеглеринге чарыгатынын турар. Библиотекаларын, клубтарын, школарын четкилерин үзүткө чок өскөн.

Колхозчу чаа сууларда тууду турар чурттага бажынар-биле кады культура одагларын база тууду турар. Амгы үдө областа культура-чырыдышкынының ийи чүс хире албан черлери салгынып турар. Бистиди область хей-хэй клубтар болгаш библиотекалар көдөле культураның баудуг төптери болу бергенер. Улуг-Хем районун Торгалыга көдө клуб (эргелекчи эш Волков), Эрон районун «Коммунистг орук» колхозта көдө клуб (эргелекчи эш Юржа), Бая-Хем районун Медведькада көдө клуб болгаш өскөдө хей-хэй клубтар чонун ортузунда культура-массалыг ажылдарын белеткээр турарлар. Оларның ажал-чорудууларын чокку 2—3 чылдарда чуртка көдө ажыл-агый продуктуларын албешкын тургузарын айтып СЭКП ТБ-ның февраль-март болгаш сентябрь пленумнарын шийттирлерин амдырага чедипкиниң боттандырылган нийти сорулгаларына чыгыртып. Хей-хэй клубтар өки дертинин тургустунган, оларның чамында бот-тымынгы уран-чүддеринг белгилерин ажалдан турар болгаш оларның ажылыга клубтар советтери дузадашп турар. Клубтарның ажылыга көдө интеллектуалдыг идеяны киржи турар. Олар база кышкы одага-биле бүтүн хандырылган, эки советтинген. Клубтарның активчелери амгы үдө колхозчулар ортузунда политик-кижизиндег ажалды чорудуп, дүжүт ажап алышкынының тураларында ажалдан турар.

Библиотекаларын болгаш номчулга бажынарның четкин өскөн болгаш номнар фондусу-биле долдунуп турар. Барың-Хемчи районун Аксы-Барыкта көдө библиотекада уран-чөгээлди литературалар болгаш политиктик номнар 3 муң четкен. Колхозчуларның хей кезин библиотеканыч номчукчулары болуп турар. Мында ыттыкчар номчулгаларын, көргүдүлери, номнар дугайында беседаларын организастап турар. Бая-Хемчи район төвүнде библиотека областа эки эки библиотекарларнык бираази. Мында номчулгаларның саны ай саньында өзүп турар. Номчулгал конференциянык достаамал чорудуп турар. Мында лекция номчулгалын, беседаларын организастаан.

Культура бажынарның, клубтарның, библиотекаларның, номчулга-бажынарның ажылы партия, комсомол организасталар болгаш Советтер хүн-буру улусту турар.

Культура одагларында эки дертиник байлам шуптузуна бир дөшкү ажи эвес болуп турар. Ам-даа дыка хей клубтар, номчулга-бажынар, библиотекалар салдарай байдалда, чонун ортузунда политик-саясийдег ажалдарын сула чорудуп, бөдүнүң ажылы чорударда көдө интеллектуалдыг даямдай, бот-тымынгы уран-чүд бөлүмдерин организастады турар. Клубтарын, номчулга бажынарның септелгелери ам-даа багай, кышкы одагалар-биле хандырылпаан, чалгыс өсө-биле чугалаарга кышкы байдалга бедел эвес. Бо ажылдың таланы-биле партия, комсомол организасталарын, Советтерин улуттукчулары СЭКП ТБ-ның сентябрь пленумунд негеделерин ам-даа кошкы күдөстүп турар.

СЭКП ТБ-ның сентябрь пленумунд негеделерин айтыптык болза: «Социалистг көдө ажыл-агыйның көгүлдөөн-биле

колхозчуларын, МТС-тер болгаш совхозтар/ажылдарының культуруг негеделери өскөн, ол чорук көдө чонун культура амьшкыныг хандырылган дугайында салгы салышкыны күштелдерин негиз турар деп чүвени партия организасталары өренип көр ужуругу.

Эртеке чылдың практиказында көзүгени болза, чамдык районнарың клубтары кышкы байдалга бедел эвес, харында одалга, чырыкты чогуңдан тадырып турган чоруткун фактылары турган. Клубтарын, библиотекаларын бүгү таланы-биле эргежок чулга дерлелер-биле хандырып улуг ужуру-дузалыг. Бир эвес улустун оларга студ, элдайлар чедип-пес эки чок турар, бир эвес долдугу, плакатаалар-биле дертиниктен болза, ол культура одагын төвү болбас.

Партия, комсомол организасталарын, Советтерин сорулгалы болза, клуб, номчулга бажыны, библиотека бүтүрүшкү кышкы байдалын бүтүрүшкү хандырып белеткээр болуп. Оларга септелге бүтү таланы-биле эки кылдынган, дөшгү херекселер чегирин-биле тургустунган болгаш чы. чылдыгына турар ужуругу. Наанын оюнун, музыканы херекселери, студ, элдайлар болгаш өскө-даа чүддер-биле оларнын хандырылган турары эргежок чулуга.

Клубтар болгаш номчулга черлери көдө-дө чурттакчылары, амьшкы болгаш улуг ыттыкчар боттарының хоосту үлери, өк-не сонугурагыч байдал-биле эртеринче дузалыг ажалды чорудар, чаа содуларын, сеткүүдери номчаан, азы чаа киноларын, концерттери көргөн турар кылдыр ажалды өдө тургузар ужуругу. Клуб бүтүрүшкү бот-тымынгы уран-чүдүн бөлүмдерин тургузар херек. Социал болгаш колхоз бөдүрүлгезинин мастерлери-биле ужурашкынына лекция, беседалык, делегаттар көргүзүлгелери, организастаар болгаш өскө-даа хемчеглерин боттандырып, МТС, совхоз, колхозтар бөдүрүлгезинин мастерлери-биле ужурашкынына чорудуп, мураачты дуржуганы болгаш эртерин чедипкинине көдө-дө ажил-инженерлер пропагандаларына уланган хемчеглерин ай, ан мындагы эртем темаларына чаа киноларын көргүзүлгелери организастаары чугула.

Чер-чер Советтеринин хүдөстөгени болза совхоз, МТС ажылдарының болгаш колхозчуларын политиктиг болгаш агрозоотехниктиг билгилерин болгаш оларнын культуруг дымтаанылыгына таарымчалыг байдалдарын, библиотекаларын номнар-биле хандырып, фондусун тургузарына берген ашка-херектин чен чарыгдарына уланган толдарай ажалдары болуп.

Интеллектуалдыг улуг отряды—башкылар, эччилер, агрономнар, зоотехниктер, инженерлер болгаш механизаторлар бистиди суулар бүтүрүшкү хей. Оларның күжүгө көдө библиотека болгаш клуб эргелекчелери даяныр ужуругу.

Партия, комсомол организасталарын болгаш Советтерин сорулгалы клуб, культура бажынар, номчулга-бажынар, библиотекалар бүтүрүшкү улуттукчуларына бөдүнүг керек эки билер, дуржугалыг идеяны кижилерин кырып, массаны ортузунда кижизиндег ажалдарын чорударына кырыларын шийли тургузары чугула. Бистиди область районнарын, хоорайларын төптөрүндө албан черлери көдө чурттакчыларын культуруг негеделерин хандырылган өскү ажылды чорудары болуп.

Колхозчуларын политиктиг кижизинде, геинин херек экиждери оларнын коммунистг меделелин көдүрери—партия, совет болгаш комсомол ажылдарының ажил-чорудууларының бирги сорулгалы. Культура эргелеги, чер-чер Советтери, партия, комсомолун ажылдары, көдөле культураның хей сангы армияның ажалдары культураның бүтү одагларын кышкы байдалга шынардыг белеткээринге болгаш көдө-дө ажил-инженериниң культуруг негеделерин хандырылгыч бүтү күштү салыр ужуругу.

орденнер болгаш медалдар-биле шаңдаан. Ленин орден-биле 6 кизи, күш-ажылды Кызыл Туу орден-биле 44 кизи, «Хүндөлдүн демдө» орден-биле 96 кизи база «Күш-ажылчы алдар дөш» болгаш «Күш-ажылчы шынарал дөш» деп медалдар-биле 187 кизи шаңдаткан.

АЖЫЛДЫҢ ТЕМПИЗИН ХҮН-БУРУ БЕДИДЕР

Хову ажылының муракчылары

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Сентябрь 5-ге чедир сөөлүг беш хонукта Улуг-Хем районун «Бүт-ажылдың хоосту» колхоз сизген белеткеленин планын 103,5 хуу, сизил салышкынын 101 хуу күдөстөгөн. Ленин аттыг көдө ажил-агый артели пландан ажыр 2400 центнер сизген белеткөөн. Сизил салышкынын 121 хуу күдөстөгөн.

Районун колхозтарында тараа ажап алышкынын темпизин мурауда беш хонуктардан элени дүргөдөн. Бо таланы-биле Калинин аттыг болгаш Маленков аттыг колхозтар өске колхозтарын мурап берилген.

Комбайнерлар боттарының социалистг хүдөстөгелери үлгериг күдөстүр дөш чурткудуг демженип турарлар. Мындагы «Партиянык XIX съездин» колхозта ажалдан берип турар эш Данан-Белек бөдү чоруп кестирер комбайн-биле ан 103 гектар черин тарааны ажаган. Ол хүнде 8 гектарын тарааны кестирер нормалыг, а дерек кырында 10 ажил гектарын кестирип келген. Га бүтүрүшкү ортума-биле 15—16 центнер дүжүтү ажап алган.

Мичурин аттыг колхозта эш Волуйскай база-ла эки ажалдан турар. Он гектар бүтүрүшкү ажап алган тарааны 17—18 центнер болган.

Тараа культураларының күрүгө мазымда дужаалдык беш хонук планын Жданов аттыг колхоз 85 хуу күдөстөгөн. Сталин аттыг болгаш Киров аттыг көдө ажил-агый артелидер тараа кезилдөөн-ге август 24-ге эгелен кирген болза-даа, күрүгө мазымга чедир тараа дужааланын Районун тараа белеткеленин пунктузунда тараа арылгар чүгө чалгыс «Кубас» деп машина бар. Тарааны хүнге болгаш салгынга кургадыр хемчеглер ажалмай турар. Он ужурунда күрүгө тараа дужаалдык темпизин дыка өскү болбушаан турар.

Байлак дүжүт

ТУРАН. (Телефон-биле). Бий-Хем районун Кочетов аттыг болгаш «Кызыл сымды» көдө ажил-агый артелидер тараа ажап алышкыныч эгелен кирген.

Кочетов аттыг колхозта ажалдан турар комбайнерлар Борик, Михайлов олар бөдү чоруп кестирер комбайн-биле баштайгы чарык хүнде 50 гектар арбайын кестирип, га бүтүрүшкү 20 центнер дүжүтү ажап алганар.

«Кызыл сымды» колхозтун баштайг кестирген 6 гектар арбайынның га бүтүрүшкү 28 центнер дүжүтүг болган. Ол колхозтарын кайымы-даа баштайгы тарааны күрүгө дужаал эгелөөн.

Ажап алышкында комбайнерлар

Улуг-Хем районун Жданов аттыг колхозта Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнеру И. Сусликов бөдү чорур «С-4» деп комбайн-биле сезонуг үенин иштинде 500 га тараа культураларын кезип ажаар деп хүдөстөгөн алган, нормалын баштайгы хүндерден эгелөөн-ле 150—200 хуу кылдыр күдөстүп турар. Ол ышкаш «Сталинец-6» деп комбайн-биле комбайнер Д. Сундуй, С. Бондарев болгаш Ленин аттыг колхозта комбайнер М. Бурбо олар аларын калдыг-даа үлгеринде тарааны чидирг чокка ажаар ап, алган хүдөстөгелерин үргүлдү ажыр күдөстүп турарлар.

Сут-Хөл районун Жданов аттыг колхозта Сут-Хөл МТС-тиң комбайнеру О. Намажа бөдү чорур «С-4» деп комбайн-биле хүнде ажал норманын 120 хуу күдөстүп, га бүтүрүшкү ортума-биле 18 центнер дүжүтү ажап ап турар.

Хожудаашкындан чайлаар болгаш чидириглерни болдурбас

Бай-Тайга районун колхозтары болгаш МТС-тиң механизаторлары дүжүт алышкыныч августун 25-те массалык-биле кирген.

Сентябрь 1-ге чедир Молотов аттыг колхоз 130 гектар арбай, иштетараны, «Ден-Терек» колхоз 129 гектар, «Тилелге» колхоз 61 гектар, «Мурнакчи» артель 40 гектар, район иштени-биле 351 гектар азы бүтү тараа культураларының 10 хууун ажап алган. Бай-Тайга МТС-тиң Молотов аттыг колхозта комбайнер эш Шабалин «С-4» деп комбайн-биле хүн-бүрү-де 8 гектар тарааны ажап алыр норманын 125 хуу күдөстүп турар, 5 хонукта 56 гектар тарааны кестирип, ажап алган. «Ден-Терек» колхозта комбайнер эш Чангысас 44 гектар, «Тилелге» колхозта комбайнер эш Денгирак 32 гектар тарааны ажап алышкынын баштайгы хүндеринде ажап алган.

Индиг-даа болза, районда тараа ажап алышкыныч хожудан, чидириг болуп турар. МТС-тиң чамык комбайнер дүжүт алышкынына кирген баштайгы хүндүндө эгелөөн үргүлдү урелишкынге таварып, тарааны кестирип, ажап алышкын нормалын хүн-бүрүде күдөстөй турар. Чикээ, «Тилелге» колхозта комбайнер эш Бектдей № 7 комбайн-биле август 22-ден 31-ге чедир чүгө 9 гектар тарааны кестирип, ажап алган. Ол комбайнын септелген багай, үрелир чоруттарга ол таварып турган.

Молотов аттыг колхозта комбайнер эш Алым «С-4» деп комбайн-биле бо арамында чүгө 15 гектар тарааны ажаган, чыдагыны болза, он комбайн хүн санында-ла чүгө 4—5 шапта ажалдан, үргүлдү үрелир турар. Ол колхозта 4 комбайн август 20-ден 31-ге чедир 130 гектар тарааны ажап ап, күдү шынардыг ажалдан турар. Мында комбайнерлар арте арбай ажалга үлүп, кезээ орайтаанда ажалын соксадып турар чүгө бар. Август 29—31 хүндеринде комбайнерлар Малов биле Алым олар арте арбай ажалга үлүп, кезээ 6 шап 30 минута ажалын соксадып турган.

Ногаалар ажап алышкыны

Бий-Хем районун колхозтары ногааларын чаа дүжүтүп ажап ап эгелөөн. «Кызыл тараачын» көдө ажил-агый артели 2 гектар пакустадан 500 ажил центнер дүжүтү алган. «Тилелге» колхоз бо чылын помидорун болгаш отурети ирик саважыптарга өстүрүп, дөрбөлчүн ууланчак арга-биле тарып олурткан. Он үнүжү эки болган.

Ам ону ажап ап эгелөөн, Баштайгы дүжүтүн бир гектарыннан-ла 120—150 центнер чедир помидор болган огурец ажап алдыган. Оторолга эш Дузогованың ажылынын түндөк эки болуп турар. Колхозтун селамында 30 ажил центнер ногаалар шыгжатылган.

Областың районнарында дүжүт ажап алышкынының болгаш күрүгө тараа дужаалдыкының чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(1954 ч. сентябрь 5-те хуу-биле).

Районнар аттары	Кестирген тараа культуралары	Күрүгө тараа дужаар план ны күдөстөгөн	
		Чылдың	Беш хонуктуун
1. Эрон	45,5	52,1	136,0
2. Бая-Хем	26,4	29,6	99,6
3. Тес-Хем	24,8	—	—
4. Бай-Тайга	16,0	22,9	97,8
5. Кызыл	15,8	11,4	22,2
6. Таңды	13,5	9,7	38,4
7. Өвүр	12,4	—	—
8. Улуг-Хем	11,9	20,3	83,0
9. Чөөн-Хемчик	8,1	26,3	100,1
10. Барың-Хемчик	6,7	11,1	27,5
11. Сут-Хөл	6,1	24,4	101,9
12. Чаа-Хөл	5,3	6,5	6,6
13. Бий-Хем	0,9	1,6	6,7

Ажитас-массалыг ажилды күштөлдүрөр

Бай-Тайга районун колхозтары дүжүт ажап алышкыныч август 25-те массалыг кырылганер. Күрүгө тараа дужаалдыкы база эгелөөн.

Дүжүт ажап алышкыны болгаш тараа белеткелени херекселер колхозчулар болгаш МТС-тиң механизаторларын хандырылган ажалдан эгелей берген болза-даа, партиянык политиктиг ажилы өдөстөгү ажил-инженериниң күш-ажылчы бөдүрүшкүнүнү денделген хожудан турар. Районда «Мурнакчи» колхозта партия өге организасталык (секретари эш Сандык) агитас-массалыг ажалды хандырып дөш чамык оралдашкынына кышкы, чижээлөргө, долдугуларын ажалдарын ажылап, хову тураларына танымдыг ажалдарын кылдырып. Илчак, эскек көсүк агитация ам-даа чорубайн турар: хана солун, агитхуучустар, хүндөк болгаш көргүзүп салгыралары дертиниктен.

Районда Молотов аттыг колхозта партия өге организасталык (секретари эш Бүдөр) агитас-массалыг ажалды барык чорутунай турар. Мында долдугулар, плакаттар, хүндөк болгаш көргүзүп салгыралары, хана солун болгаш агитхуучустар шуут үнөйин турар. Ол колхозта танымдыг ажилы четпес тургустунган харааны-биле күш-ажылчы бөдүрүшкүнү дыка күдү болуп турар. Чижээлөргө, хову бригадалында 113 кижиден чүгө 77 колхозчулар херек кырында ажалдан турар. Ол колхозта партия райкомунун, МТС зонамын таланы-биле секретари эш Алыбай биле СЭКП райкомунун инструктору эш Стур-оол олар дүжүт ажап алышкынын таланы-биле ажалдан турар хиринде-ле партиянык агитас-массалыг ажилын чорутушаанар.

Төлөкүн тараа белеткелени пунктузунда байлак база-ла ындыг. Мында колхозтардан тараа дужаал келген колхозчулар болгаш район организасталарында келгиле шефчилер элени хей кижилер ажалдан турар. Мындагы септир 1-ге чедир ажап ажалдуу, көргүзүп салгыралары-ла дертиниктен, хана солун болгаш агитхуучустар-даа үнөйин. Мында ажалды партия райкомунун секретарлары эштер Торжу биле Палабов олар улутту турар болза-даа партиянык агитас-массалыг ажилыне кичөөнчөй база-ла салдымайн турар. Чижээлөргө, август 25-тен сентябрь 1-ге чедир үенин иштинде төп белеткелени түнтүзүңгө чалгыс-даа лекция номчутушаан.

Август айны сөөлүдөрдү болган СЭКП райкомунун бөдүрүшкү комбайн агрегаттарына организасталарын баштаан турган. Оларның ажылыныкы өскү түндөк ажалдыкында билдирмейн турар. «Ден-Терек» колхозта № 10 комбайнда организастор эш Долгих, № 1 комбайнда эш Павлов олар ажап баргаш элени болгаш навчазок механизаторлар ортузунда чоруткан боттук ажилы барык чок бооп турар.

Партиянык агитас-массалыг ажилын бедик денелге тургузары — партия райкомунун бөдүрүшкү шийгишы-биле белеткеленип турар.

Ногаадан бедик дүжүт

Чөөн-Хемчик районда «Искра» колхоз 1954 чылда ногаа культураларының тарылгалын эки чоруткан. Чалгы ажаалдыкы өкжиткени-биле колхозтун ногаазы бедик дүжүтүг болуп, эрте бажын турар.

Колхозтун 15 га шөлүг огородуна картофель, капуста, огурец, редиска, арбус, согуна, помидор болгаш оон-даа өскө чүдүлери тараан.

Колхоз ногааларын баштай ажап алган дүжүтүндө бөдүн 8700 рубльдиң ордузаны алган. Ногаа ажалчылары Лопсан крех, Хойлаарак, Сендимаа, Анай эки ажалдан турарлар.

КРАСНОЯРСК. Бо чылын крайның колхозтары болгаш совхозтары 100 муң ажил гектар ажалгага кырып алган кур черлерге тараа культураларын тараан. Ол черлерде бай дүжүт бажы берген. Партизанский, Плавский, Минусинский рай-

оннарың колхозтары тарааның массалыг ажап алышкыныч кирип, андартып-гөч кур чериң гектар бүтүрүшкү 25—30 центнер тарааны ажап ап турар.

Чурукта: 1. Картофель болгаш ногаалар деп павильон. 2. Грузия ССР-ниң павильонунд улуг агроному С. А. Мжа ваннаде лимонун «новогрузинский» деп чаа сортуң Тажик ССР-ин Стализнабад районун Ленин аттыг колхозунд делегалге келген колхозчуларга көргүзүп тур. 3. «Сонг-Кавказ» деп павильон, Фото Н. Грановский, В. Савостьянов, В. Мастонон болгаш В. Янков оларын.

СЭКП РАЙКОМНАРЫНЫҢ ИНСТРУКТОРЛАРЫНЫҢ АЖЫЛЫН ЭДЕ ТУРГУЗАР

СЭКП Төв Комитетинин сентябрь, февраль-март болган июль Пленумнарынын, база партиянын болган жазыктык даражындагы төөтүгү шийтирилген үндөмдө, биздин чуртуушта айма-ай болган култура тургузушунунун аймадары дүргөн темпи-биле калбарып, ажыкчы массаларын коммунисттик башта ажыкчыларын аймадары чорутуу. Иччанганш партияжы-организматик болган партияжы-политиктиг аймадарын дөмөлийн улам ажыкчыларын соруугалары салдынын турар.

Партияжы ууртууганын чогутуу дөмөлийн көдүрө тээде камтып туруунда партия аймакчыларын дөмөлийн кыдыр херек деп И. В. Сталин айткан. Иччанганш идея-политиктиг дөмөлийн бөдөр болган болыпчы ууртууганын уран-арганы-биле чөгөтүр чорук коммунисттик партиянын кошмадыр болбас ажылы болуу.

Бадарын сургаары болган өөрдөри партия организациаларын ууртуу аймакчыларын чегууа чегин ээлеп турар. Партия организациаларын хун-бүрдөгү аймак-чорудууганын чегууа кезе—ажыкчылар, кадрлар-биле ажылы болуу болган оларын партия организациаларын ууртуу шийтирилген күтөлдө дөмө дөмө дөмөлийн кыдыр чөгөтүрүмү болуу. Аймакчыларын мурнууда салдыган соруугаларын күтөлдөргө бөтүтү дуузын көргүсүшкөн, оларга доктамак сургааларын партия органдары, малагы олардын ууртуучулары берип турар ужурут.

Партия аймакчыларын эң-не хей санын отрам—инструкторлар болуу. Партия органдары инструкторларын мала-биле партиянын куудуу организациалары-биле дөмө харылаанын тууду турар, иччанганш инструктор болуу, партия өгө организациалары-биле райкомнарын, хөрөмүнүн арасында харылаанын мала-биле эң чегууа энеуу болуу. Инструкторларын кол хулаагына болуу, партия шийтирилген күтөлдөргө организациалар болган хынаар, партия өгө организациаларын партияжы-организматик болган партияжы-политиктиг аймадарын ажыкчыларын дуузалык, олардын аймадарын мурнакчы дуржууганын калбартып иччанганш болган өлөрөн чөгөтүрүмү о чегинге-ле дөмө эдер хулаагы.

Практиканын көргүзүп турары болуу, кайда-ла партия райкомнарын инструкторлары аймакчы чогутуу ууртууганын ап турар болдуу, мына оларын ажылы эки түндөлдөргө бөтүтү турар. Иччанга-даа

сургаалакы чегууа кичээгенин салбайн турар болган инструкторларын дөмөлийн бичелдер чоруктар райкомнарда бар. СЭКП-нин Бай-Тайга болган Чаа-Хөл райкомнарын организациаларын кичээгенин инструкторлары бүтү-ле аймак-айгыр аймакчыларын таламы-биле районда доктамак сургаачылар болуу бергенер. СЭКП Бай-Тайга райкомунун органдарын инструкторлары эштер өртөп, Шырап олар үр үенин иштинде «Тилалге», «Дөң-Керек» колхозтарга туруп келгенер. СЭКП Чаа-Хөл райкомунун органдарын инструкторлары эштер Билчир-оол, Базыр олар 1953 чылдын октябрында 1954 чылдын май айга чедир Молотов болган Сталин аттыг колхозтарга турган келгенер. Иччанганш райкомнарын инструкторлары район масштабы-биле боттарын дөмөлийн куудуу аймак-хулаагындон доорулуп, партия өгө организациаларын аймадарын ханымы-биле өөргөн көөр, оларын аймадарына бөтүтү дууа көргүр болган партия шийтирилген күтөлдөргө организациалар аймадары кирбөй турарлар.

Инструкторларга ажылы дагып, оларын тус-тус организациаларга чорутуу арганында чегууа болбайн турар, а оларын чөгөтүрүмү ай-ай-биле бичылган болуу-дагайында чегууа болуп турар. Практиканын көргүзүп турары болуу, инструкторларын доктамак бичылган каан чегинде бөтүн партия организациаларын партияжы-организматик болган партияжы-политиктиг аймадары эң куудуу дөмөлийн туруп турар. СЭКП Чаа-Хөл райкомунун инструкторы эш Билчир-оолду барык 8 ай иштинде чуртап, аймадан кегини Молотов аттыг колхозта партия өгө организациалары (секретары эш Шаравин) организациалар болган кичээгенин аймадарын чорутуулар турар, ол хамаан чок барык бөтүн чыл иштинде партия хуламын өртөрбөп. Иччанганш мында коммунисттик мурнакчы ролу көзүбөй келген. Инструкторларын чөгөтүрүмү чегууа үр үеде бичылган турарын хараанын биле олар аймадарында болуп турар болуушкунуна жожул каан турарлар. Чамык инструкторлар-биле чегууа ажылы өөргөп, районун партия организациаларында, малагы партия райкомунда кайды чаа-чаа болуушкунуна болуп турарын өскөргөй артып тургаары хей. Чаа-Хөл райкомунун организациаларын кичээгенин өргөткөчү турган эш Бечил-оол база инструкторлары эштер Билчир-оол, Базыр олар өгө организациалардан кирип турар протоколдарын шуут номчувайн тургалар. Оон уламы-биле өгө организациалар

боттарын кылып турган дилегеринге болган өскө-даа чегууа айттырларынга тодоргай харымы албайн келген. Партия өгө организациаларын ажылын экижидеринче, коммунисттик мурнакчы ролу бөдөрлөргө кичээгенин салбас, чегууа аймак-айгыр аймакчыларын кызыгарларын олар фактылар өскө-даа райкомнарда бар.

Инструкторларын чегууа аймак-айгыр айттырларынга сургаачылар кыдыр ажылаар, партия организациаларын нияти ажылы экижидеринге оларын ролуна чедир үндөп көрбөй турар чорук канча-даа таарышкас. СЭКП райкомнарын секретарлары инструкторларын шийтирилген күтөлдөргө үргүчү ажылы, оларын-биле үргүчү ажылы, оларын-биле политиктиг болган културалык дөмөлийн бөдөр, партия ажылына мергешкенин бөдөр, оларын санааларын кичээгенин дөмөлийн херек.

Партия райкомнарын инструкторлары бөдөрүн ажылынын хей кезин чегинде, партия өгө организациаларына өртөп, оларын ажылына практиктиг дуузын көргүсүшкөн, партиянын үстүкү органдарын шийтирилген күтөлдөргө организациалар ужурут. Партия өгө организациаларын аймадарында көзүгөч чөгөтүрүмү ол чегинге чогутуу үенин эдер дугайында хөгөткөчү айыр херек. Чамык Чаа-Хөл, Тес-Хөл районнарда профсоюз организациаларын ажылынын багай байдалыг турары болуу, райкомнарын организациаларын кичээгенин өргөткөчүндөн эгелеш инструкторларын дөмөлийн ажылында чардынын турарын шийтирилген күтөлдөргө.

Партия организациалары-биле, оларын ууртуучулары-биле, активчилер-биле, бүтү коммунисттер-биле дөмөлийн харылаанын турары, оларын негелде хергелдерин тодоролорун, чег-чег—бүдүргөлдөрү колхозтарда, албан чегинде ажылынын байдалын өөргөн көөр, оларын ууртуучулары практиктиг дуузын доктамак көргүзүрү СЭКП райкомнарын аймакчыларын, малагы инструкторларын эң-не чегууа хулаагы болуу. Ол чөгөк партия организациаларын ажылы экижидер болууна.

СЭКП райкомун инструкторлары болуу партия организациаларын ажылынын мурнакчы дуржууганын калбартып таламы-биле партия райкомнарын даян-дыр куудуу болуу. Иччанганш СЭКП райкомнарын боттарын организациаларын кичээгенин инструкторларын ажылынын үндөмү-биле экижидер чегууа.

М. ДАМДЫН.

СЭКП Тыва обкомунун инструктору.

Эки ажылдыг трактор бригаады

Чаа-Хөл МТС-тин № 4 трактор бригаады (бригадир эш Х. Ову) онаалганын ажылынын чогутуу өбүндө эки шынарлыг күтөлдө турар. Бригада 60 чылын чайгы чер андыргаламы 300 гектарын андарар турган 348 гектар кылдыр азы пазанын 116 хуу күтөлдө. Ол чегин чайгы болбазырадыламын бүрүн чоруткан болган 55 гектарын катан чыкчандыр андарган.

Бригаданын трактористтери эштер В. Дамба-Хуурак, Х. Очур, Б. Шахтар, А. Алай-оол олар бүдүрүр ажыл нормаларын үргүчү 130—200 хуу, принциптиктер Тадар, Часкал, Дырбылай, Казай-оол олар ажылы нормалын 120—140 хуу күтөлдө турар. Ол мыкша бригаады кызыр, чар чүдүр сөөртүкчүлери Сайбуу. Дөңгөл олар хулаагынын эки күтөлдө турар Трактор бригаады ам күсүк чер андыргаламын киришкенер.

Механизаторларын ортууа куудууа массалыг ажылыр кошкоч чоруп турар. Молотов аттыг колхозтун партия өгө организациалары (секретары эш Шаравин) механизаторлар ортууа куудууа массалыг ажылынын дөмөлийн чөгөтүрүмү, лекция, беседа, солун номчулгаларын кошкочкан. Ам трактор бригаадынын полит-массалыг болган кичээгенин ажылынын күтөлдөрүн негетинин турар.

С. СОТНАМ.

Колхозта тудуг ажылы

Чаа-Хөл районда Молотов аттыг колхозтун тудуг бригаады (бригадир эш Байме) колхоз суртун сайбардыр таламын биле багай эвес ажылап турар. Бригада хей колхозчуларга чырык, културалыг бажыларын тудуп берген.

Тудуг бригаадым чылын чуртталганын 24 бажыларын, библиотека бажынын, хабар бажылар чырык, гаражын, тараа складын, мал кажааларын тудуп дооскан. Бригадада Алай, Дурый, Өргөкчү олар хун нормалын 170—200 хуу күтөлдө турарлар.

М. АН-ЛАМА.

Кызыкмаккай ажылдап турар

Чөөн-Хемчик районун Калынин аттыг колхозу организациаларын чымында чегууа 70 баш чыгыгыг турган. Ону малдарын эш Шенгир-оолга даяскан. Чыгыкчы колхозчуларын идегенин шымындын, нияти-лык малын өстүрүп, оон уксазын экижидер дөмөлийн кызыкмаккай ажылыг турар.

Шенгир-оол бо чылын төрөөн 27 бөдөр дөм уксалыг 27 куудууларын медин камгалан алган. Ол чыгыкчыларын күтүтү шымыр болдулар дөм чайгы үеде мейн улаа куужурадып турар болган ам Чыггары баштарында чабылгалар оदारалык турар.

Эш Шенгир-оол колхозтун чыгыкчынын ам 300 баш чедир өстүргөн. Оң азырап дооруктурган куудуулары ам колхозтун ажылы этттары кылдыр өскөн.

Д. СЮРНОН-ООЛ.

ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министерствозунда

ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министерин Ораакчызы А. А. Громико сентябрь 5-те АКШ-тын элчиси Г. Боленин хулаагы алган болган агаа даражындагы утвалыг нотаны тынмысан:

«Совет Социалисттик Республикаларын Эвилелин Чыгаш Американын Батышкан Штаттарынын чазанга даражындагы чүдүдү медегалары өргөжөк чегууа деп санап тур:

Илап тодоргайлаптыган медө өлүгүр алдыга, бо чымдык сентябрь 4-те ыраакчы чөгө-чүк шагы-биле 19 шаа 12 минута турда АКШ-тын шериг-агаар күштеринин ыгылар дөмөктерин «Нептун» хөвириний или моторлур шериг самолөду Находка порттан чөгө талажа Островной дүкүтүн районунга ССРЭ-нин куруне кызыгарын үрөн.

Ол самолөт ССРЭ-нин кызыгарларын дөмөктеринде турар деп чүвени айттыр, база Совет Эвилелин агаар ыгыларын дөмөлийн каттап чорутууу агаа санаалар сорууга-биле кызыгар үрөн америка самолөтка советтин ийн дистрибуцияларын берип турар.

СЭТА-нын медеглели

Август 25-те Лондонга Великобританиянын далай министрствозунун медеглели чаралап, мына Совет Эвилелин Шериг-Далай Флоудун дугайында чүдү-даа чөгөтүрүмү сан-медөлдөрүн көргүсөк. Ол медеглел Совет шериг-далай күштеринин туудушунунун, оларын санынын болган ол аныктыг чүдөлдөрүн планнарын дугайында хоозун-меге бөдөлдөр-биле додунган.

Англиянын тускай ведомствозунун медеглели англи парламента күтүп үндүргө шуугаагына чылдык болган. Элеэн хей солуннар «Дейли Мейли», «Дейли Экспресс», «Ньюс-Кроникл» болган оон-даа өскөлдөр, а ол мыкша англи радио база коммюналынын чүдө дөг, улай-улай бүтү-ле чаа хоозун-болгалар-биле ол медеглелди үрүндүрүшкөн, ону дөмөлийн кампанияны элбөртөткөн.

Великобританиянын далай министрствозунун медеглели болган парламента оон уламында болган кампания «күштүгү туудушунан» дөмө бөдүн бүдүрөткөн политиканын дөмөлийн ораддажы турар болган чөгөткөчкүнүнүн эдилер бөдүрүмүн үргүчүлөр дөмө туржун турар бөдүрүмүн инцидентиванын өлүгүр алдыган дөмөлийн чыгыкчыларын бөдүрүбайн турар.

Совет Эвилели уластар аразынын дүшкүрүлү чорупу кошмадыр болган чуртуулар аразына кызы-ажыкчыларын хөгөткөчүлөрүн илд бөдөр төлөдө, бүтү-ле

Эки ажылдыг колхоз

ЭРЭНН. (Телефон-биле). «Сталинчы орук» көдө ажык-айгы артеин (даргазы эш Айдун-оол, парторганизациа секретары эш Дамба) ол районда мурнакчы ажылдыг колхоз болуп турар.

Совет Тыванын 10 чыл болур өвүнү байырлаптыган ажык-айгы чедикшилерин орудуктар дөмө колхозчуларын социалисттик чарыкы мында өгө организациаларында. Колхоз бо чымдыг чыкы хуу ажылы кыска хууаада, бөдөр агротехникти дөмөлийн өртүргөн. Таранын чайгы суггарылыгы 2 удаа чоруткан. Амы үеде кажангындан-даа артык бөдөр күтүп ап турар.

тедилери чөгөтүлүп чедип келдире америка самолөт өлөргө өт айткан. Оон-биле додөштыг совет самолөттар хары отту аймадар ужурга таарышкан, оон соола америка самолөт далай талажыкы чоруткан.

Ол дөмө, америка шериг самолөттарынын ССРЭ-нин куруне кызыгарын үрөн турарын баштайгы таарылгалы эвес деп чөгөтүрүмү АКШ-тын чазанын Совет Чазак шийтирилген ууртуушынын медеглел, ол үрөшкениге буруулук болган кичилерин шымыгы харысалгалуу америка шериг база Совет Эвилелин күтүрүмү кызыгар америка самолөттарын үрөк чорутуу мөөн сонгаар бөдөрүлө төлөдө АКШ-тын чааа хөгөткөчүлөрүн дүргөн алыр бөдөр дөмөлийн малап турар».

Совет Чазактын нотанын АКШ-тын чазанга дамчыдып бөдөрүн элчин медеглел.

бөдүрүлө хөгөткөчүлөрүн ап турда «күштүгү туудушунан» дөмө политиканын талажыкчыларын хөвириний чыгыкчыларын, уластар аразынын шийтирилген айттырларынга харааштыр дуржуушкун чедип алырын аргаман бергелерин ораддажы турарлар.

Айттылган кампания Великобританиянын шериг-далай Флоудга акмалакчыларын кызыгарын көвүдөр дугайында негелдөр-биле кампалажып турар, оон-биле кады элчин хей солуннар ССРЭ-нин Шериг-Далай Флоудун талажында Англияга «кызыгары турар» деп Англиянын үндүртүрүмүлөрүн көргүсүшкөн. Бир шөд сөмүктүн тодоргай американын аймадары азырап, англи далай ведомствозу болуп шериг-далай туудушунунун программанын «салтыг азын-биле болуп чорукту хөгөткөчүлөрүн» ол чөор өн.

Атомлук болган водородтуг чөгөткөчү хөгөткөчүлөр, чүдөлдөрүн чөгөткөчүлөрүн кампания, кара дөмөлийн аймадары чабылды деп уластарын чөгөтүг болган уламын туудушун болуп бир чыдар негелдөрүндөн кичээгенин оон-биле чарыкчыларын ораддажы турар деп чүвени эскерип казы база берге эвес.

Совет Эвилелин шериг-далай күштеринин дугайында Великобританиянын далай министрствозунун шымындын болган кампания чыгыкчыларын дөмөлийн чыгыкчылар дөмөлийн хөгөткөчүлөрүн илд бөдөр төлөдө, бүтү-ле

Сүт-бараан фермазынын ажылын экижидер

Улау-Хем районун Маленков аттыг колхозунун Хендергеде сүт-бараан фермазында 60 ажык саар инедер бар. Чамык үелерде инек бүрүзү ортумак-биле күндө 5—6 литр сүтү берип турар.

Бизаалар кыры муштап жазалар-биле хандырттырмаш, чык-форанда чадагай, камгалыг чеге тура конар таарыкчалар эвеш эвес. Илг хунерде бизаалар дөңгөлө хөдөлдөгү тускай чег база чок. Чамык бизааларын күш-денгидеи куудуу. Саачты Нама-Струнцун илг айда санап турган инектерин эң камтап чоруп турган-биле ук инектерин оң бичип үрүтү саап турган. Ол мыкша саачты Сөрөмза чамык үелерде инектерин бөдөр оогбайн, 13 харыг бичип үрүтүгө сардырып турар таарыкчы эвеш эвес. Бизаа ажаакчылары эки ажаап, кадарын турбааны-биле бизаалар хунуң-не эмер, иччанганш, инектерин сүдү дыка эвеш жон турган.

Комбайнёр Иргит Доржу

Чыргакынын Уэун-ховуу күзүн өөргө көрүштүгү, чагай: хурап кызыл бичкан тараа хулаагыр шийай кирген, чалаан, шийлээ турар. Мында оон-он ка кызылгас, чингетара, арбай шалга-ла бичкан. Оларын үнүжү аажок чагай, шынап-ла, кара чыра-ла. Ол—Чөөн-Хемчик районун Чыргакында Калинин аттыг колхозтун тараа шөгү.

бөдү чорутуу комбайн-биле 400 ажык га чегин тараанын кескен мен. Иччангаа тараанын үнүжү кирелг турганын шып, дыка үр чоруп кээрге, бункер дөдөр турган. Ол чорук комбайннын дүргөн ажылына илг бооп турган дөмөлийн чажырас мен. Бо чылын колхозтарын шегинде тараа чагай. Иччанганш бүтүр күш-биле ажыкчылар бергелдөр дөмөлийн силерге билингер. Иччангаа, куруне онаалганын-биле мөөн комбайнмыга 180 га чегин тараанын азыр болза-даа, мен 300 га чегин тараанын кестирер мен. Оон мыай дүжүттүн чидарыгыг болуу-биле демкешинишаан, кызыр, чар чүдөлдөрүн камгаланын чедип алыр мен. Беш районнарын комбайнларын кыйгырдым!

Комбайннын дөмөлийн өвтигилеп каан савандары чыкчандыр чегин чөгөткө беш хире харыг, ортумак өвүмүгү, эвтир бөртүтү, кууду кара шийайлыг эр бажып ол. Мендештиривис. Эр турганш: —Комбайнёр Иргит Доржу—деп биске харылаан.

Одурушканын Доржунун санынын амын чыкшасыннар-биле уткаанар. Комбайн ол хулаагынын азырдын-биле күтөлдө киришкен.

«Боу чорутуу» деп бис хире ажылап-тур, эң Доржу?—деп, хулаагы кызыл кестер трактор бригаданын бригадир эш Пимонов айттырган.

Чалаана МТС. Директорун ажыкчалар өрөөдү. Ток-ток кылдыр кичи экикти солгалтылаан.

«Ажырас-дыр, эш бригадир. Комбайнёр Доржу болуңу ажылы биске мынчаар чугаалаан: —Бо чылын кешикчиңе август 25-те кыдыр, эштер. Хүндө 10—12 га чегин тараанын кезип саап турган. Ону чугаалаан, комбайнёруну арды хөвөткөн күндө берген. Оон уламында: —Авто үрүткөч, бүдүн чарык хүнде ажылаптыр бадарын. Тараа алыр дөмө келген чыкчандарын диленин турдум—дөм, ол артында арды дөдө берген. Иччанганш, ол бригадирде көрүлдөп, озу чедүргүлөш, ший бөр бөвөлгөн. —Дүжүт чагай-дыр бе, эш Доржу? —Комбайнёр тараалыг шөгөчө көргөш, хо-ду-биле дөмөлийн айттыган, өөрүштүгү хулаагыр-биле чугаалаан: —Энир чылын бо-ла боу чорутурум-биле, бо-ла колхозка 211 га чегин тараанын кескеш, оон чүдө 57 тынаны алган мс, а бо чылын,—дөм комбайнёр кытыра

«Ажырас-дыр, эш бригадир. Комбайнёр Доржу болуңу ажылы биске мынчаар чугаалаан: —Бо чылын кешикчиңе август 25-те кыдыр, эштер. Хүндө 10—12 га чегин тараанын кезип саап турган. Ону чугаалаан, комбайнёруну арды хөвөткөн күндө берген. Оон уламында: —Авто үрүткөч, бүдүн чарык хүнде ажылаптыр бадарын. Тараа алыр дөмө келген чыкчандарын диленин турдум—дөм, ол артында арды дөдө берген. Иччанганш, ол бригадирде көрүлдөп, озу чедүргүлөш, ший бөр бөвөлгөн. —Дүжүт чагай-дыр бе, эш Доржу? —Комбайнёр тараалыг шөгөчө көргөш, хо-ду-биле дөмөлийн айттыган, өөрүштүгү хулаагыр-биле чугаалаан: —Энир чылын бо-ла боу чорутурум-биле, бо-ла колхозка 211 га чегин тараанын кескеш, оон чүдө 57 тынаны алган мс, а бо чылын,—дөм комбайнёр кытыра

Августун 30-те чедир 86 гектар тараанын кестирер болган оон 66-ын ажаап алган. МТС-тин ажылап бергени дөмө натура төдөвирин күтөлдө эгелеш. Колхоз бо чылын нота ажылы сайыраткан. Капу, огурач, көрөөн, помидор культу-раларын үнүжү эки болган.

Тудуг бригаады эки ажылдап турар. Бо чылын туса чогутуу 23 чуртталга бажыларын 20-линн кол туудулары доодуган. Оон шийтин 10 бажылар ажылаады кирген. Култура амыдарында 2 туудулары кылдыган. 1000 баш мал кирер кажаа тууду турган, 1050 баш мал кирер кажаанын тууду алган. Бригадада 42 кичи доктамак ажылдап турар.

Чыгыкчыларын чегууа чыкы хууаада, бөдөр агротехникти дөмөлийн өртүргөн. Таранын чайгы суггарылыгы 2 удаа чоруткан. Амы үеде кажангындан-даа артык бөдөр күтүп ап турар.

Чыгыкчыларын чегууа чыкы хууаада, бөдөр агротехникти дөмөлийн өртүргөн. Таранын чайгы суггарылыгы 2 удаа чоруткан. Амы үеде кажангындан-даа артык бөдөр күтүп ап турар.

«Ажырас-дыр, эш бригадир. Комбайнёр Доржу болуңу ажылы биске мынчаар чугаалаан: —Бо чылын кешикчиңе август 25-те кыдыр, эштер. Хүндө 10—12 га чегин тараанын кезип саап турган. Ону чугаалаан, комбайнёруну арды хөвөткөн күндө берген. Оон уламында: —Авто үрүткөч, бүдүн чарык хүнде ажылаптыр бадарын. Тараа алыр дөмө келген чыкчандарын диленин турдум—дөм, ол артында арды дөдө берген. Иччанганш, ол бригадирде көрүлдөп, озу чедүргүлөш, ший бөр бөвөлгөн. —Дүжүт чагай-дыр бе, эш Доржу? —Комбайнёр тараалыг шөгөчө көргөш, хо-ду-биле дөмөлийн айттыган, өөрүштүгү хулаагыр-биле чугаалаан: —Энир чылын бо-ла боу чорутурум-биле, бо-ла колхозка 211 га чегин тараанын кескеш, оон чүдө 57 тынаны алган мс, а бо чылын,—дөм комбайнёр кытыра

САЛКАН ТАМБА, Чөөн-Хемчик район, Калинин аттыг колхоз.

Район Советинин сессиясы аягында ажылының дугайында

Өтүр районунун ажылы чоннар депутаттарынын Советинин IX сессиясы болуп өрткөн. Анда районда салык ажылынын байдалынын дугайын чуулашкан.

Райно чонну чууга хергеделин бараанары-биле хандырыны мурнуку чыдаарга бодаларга, ээон ажылыны чуурткан. Райно бараан саарыгазынын планын 1953 чылдын бир дугаар чартында 83 хуу күөсеткен болза, 1954 чылдын ол-ла эезинде 105 хуу күөсеткен. Оон иштинде районунун салык четкилерин бараан саарыгазын 102 хуу, хей-нигитини чеченинге черлерин 131 хуу күөсеткен. Хлеб быжырамынын планы 123 хуу, дуо тывыжыныкы планы 170 хуу күөсеткен.

Районунун салык шугумунун ажыдакчыларында ак-сеткилдиге ажыдап, бараан саарыгазынын планын үргүлү ажыра күөсеткен турарлар бар. Чижээ, «Коммунистиче орус» колхозта салыктын Омур, район төүндө аш-чем магазинини эредектенин Прокретов, хлеб быжырыкчызы Пензин, раймаг эредектени Биче-оол эки ажыдакчы болуп турар.

Райно 1954 чылда Дус-Дагынц Торгалыкта чайынаын ажыткан болгаш район төүндө чаа хлеб быжыра черин, салык адыдакчыларына ийи аал ишти чууртаар бажынын туткан болгаш идик септээр мастерлерин ажыткан.

Моон-биле калы районунун салык ажыдакчыларында уауг четистерин шугумчүзөөн. Райно баштаар чери хуузуларын ортузунга ажыра чууртай турар. 1954 чылда хууучулар кезигүүнине чалгыс-даа кижидирип албаан. Райно ажыдакчыларынын хуралы хаа болуп, шугумчүзөл болган бот-шугумчүзөл талазы-биле кызын болуп турар. Чонун хергеделин өй-шөвк-ла мурмулабай турарындан чууга хергеделин бараанарын шай, тапкы, серенги, кижилер суур черишпей турар. Район областа дус тывыжынын төү болуп турар хирезинде-ле дуска бешке чечимеин турар. Чижээ, Дус-Даг магазини чанында дус кожа чыдырда-ла дус чок болуп, чонун хандырып күш четпей турар. Тулут материалдыг чонун, маанымда, колхозтарнык игердези дыва улгады турда-ла ол чуудер мынчага чедир-ле хандырынын шылатынбай турар.

Райно чайгы, кышык идик четистерин эезон үезинде саптайн турар болгаш белен хеп аймаа салдырарда чок. Районга облпотребсоюзтун уаугуткучу ажыдакчыла-

ры эштер Саргов, Аганов суугар үргүлүчү чоруп турар, ичаргага оларга бо айтырылгавар дугайында негелде тургузарга блокнотунга бижип алгыры-биле аазары күөседиринден хей болуп турар. Областын салык организациларынын талазындан өтүр районунда дуа көргүселейн турарын сессия шын эвес деп демделгезен.

Райно баштаар чери ичарга-биле кош-как ажыдап, оларны эки иштин ап, таарыштыр тургускан. 1953—54 чылдарын дургузунда 3 район даргазы, 2 бухгалтер, салык кидикчинин 2 эредектени, 21 магазин эредектенин созунан. Областын салык кидики, облпотребсоюз районга салык талазы-биле тускай эртеминт мергежилдик кадрларын бээрини уаугу, харын дуска келбже кижилерди чорудуп берип турар. Оон түнелдинде облпотребсоюзтун чорудуп бергени «мергежилдик» салыкчылары Шойдак, Оттук, Семин-оол районга баргаш хей самчыгдалды кылган. 1954 чылда 36 эре-самчыгдал илерезен. Чыл эезинден бээр 270 муң рублдин аян-бүрү чыдаганнар-биле үндүр бижжөн. Бо хүнде райпо нигитли-биле 226700 рубл түндүг самчыгдалдык болуп турары илерезен. Райнодун ревизия комиссиясы ажыдавайып, чүгле казан кайы-бир черде самчыгдал болганда ам барым түвүрен үнү турар.

Район күрүнеге эрт дужаарынц планын август 20-ге чедир 73 хуу, салык азымышкынын ишти планын чүгле 57 хуу күөсеткен. Райно мал продуктуларындын аныгыда /ногаа культуларынын, черден чымы алыр чем продуктуларынын планын база күөсетпейн турар. Райно баштаар черинин даргаам Арантай биле белеткек контораанын эредектенин Чамзыр үстүндө ажыдакчынын күөседенин боттандырынын уаугу, харыа боттарынын буруунун уаугу-тепир чууй калжырынга өйбөжөп турар.

Салык ажылын райдуускомдон кончук кошпак уаугутуп турар. 1954 чылда райдуускомдун хуралында районунун ажылынын дугайында чалгыс-даа айтырып чуулашпашкан. Бо иштин чорук суму Советтеринин ажыдакчында база барын санал бергенер айбыткан.

Районга салык ажылын моон сонгаар экижидер болгаш илерезен четистерин эч чоокку үезде уаугузар.

И. МУНДАН.

Үлегерлиг салыктын

Таңды районунун девискеринде Сталин аттыг санаторийинин чанында № 10 магазинин эредектенин эш А. А. Михайлова хергедектенин негелдезини дыннангыр, ак-сеткилдиге ажыдап турар.

Магазинде бараанарын шевергини-биле делгезе, Чонун чууга хергедектенин бараанары-биле (шай, тапкы, керосин, чигир, оон-даа өске) уаугуткенин чокка хандырып турар болган ол иштинде 2 ай иштинде четчир бараан курлаавырларын район төүндүн магазинде чедирп белеткен алган. Бараан саарыгазынын ай пла-

нын магазин доктаамал ажыра күөседип келген.

Совет Тывынын 10 чыл оюн таварыштыр ан А. Михайлова бараан саарыгазынын планын III кварталда 130 хуу, кат, тоорук, ногаа чуудерин белетээр планын 1000 рубльге ажыра күөседир болгаш магазиндин кышка уаугу белеткенин октябрь 1-де бурун доозар, олар маш планын 110 хуу күөседир деп бот-хүзөөгелиг ажыдап турар.

И. ЧОРБАЕВ.

Казах ССР. Барыш-Казахстан областын Чапаевский машина-трактор станциясынын М. Кириченкога уаугутурун комсомолчу-аппарат бригадалык кур чер аңдарарына күженишкенин ажыдап турар. Бригаданын механикаторлары чайгы кур чер аңдарыгазынын планын хуусаа бетинде күөсеткен. Чоокта чаа олар трактор ажыдакчынын чыл планын шуут күөсеткенер. Бригаданын кезиги буртуучу трактору 1200 гектар шөвкү аңдарган. Бригада 5000 килограмм кымар чууду камнап алган.

Чурунта: бригаданын эң эки механикаторларынын бирээзи — Я. Бурдиза Чапаевский районун Ленин аттыг көдө ажы-агый артелинин кур чер аңдарылганында ажыдап турары.

Фото С. Шепталовтуу. СЭТА-нын прессклещеи.

Школаларнын ажылынын бедик денелече

Чаа-Хал районунун башкыларынын август чөвүлө хуралы болуп өрткөн. Районда 2 ортумак, 2 чели чыл, 5 эге школалар эркен өөредилге чымында эки ажыдакчы болганын, Чаа-Хал ортумак школында В. Чылбак, М. Серин, Сафронова, Урбон школында Севзон, Булуң-Терек школында Хурей, орус-дыл башкызы Апарина, биология башкызы Морозова олар дуржулгалык башкылар болуп өзүн турарын чөвүлө хурал демделген өрткөн.

Райондун школалар болгаш уаугу өөредилгенин ажыдакчы бот четистерин чөвүлө хуралдын кижилерини чиди-биле шугумчүлөөн. Илагыма, башкыларынын методдук каттыжышынынын багай ажыдап, башкыларынын дуржулга солчушкуннарын организаставайн турар.

Башкыларынын иштинде мораль өвүр-хевирин ишкынаа чымып, арагалар чорукче хандып, ажылында харымсалга чок чоруктарынын фактылары бар. Булуң-Терек чели чыл школынын өөредилге эредектенин Очур үргүлүчү арагаалаар, база арагачы Сумбаанн облоно ол школынын огулдуу-чуузуна чоруткан. Хереме эге школанын эредектенин коммунист эш Сангаа үргүлүчү арагаче хандып, школа ажылыныкы сагыш салбас болуп турар. Оон ичинде ол школада орус дыл башкызы Ярлыкова база кирген.

Чаа-өөредилге чымында Булуң-Терек болгаш Чаа-Хал ортумак школыныкы белеткенин четпес чорутканындан күрне комиссиясы хүдөөп албайн барган.

Г. БАЛЧИР.

Бижик билбес чорукту узуткаары дооступ турар

Таңды районунун чурткакчы чоннарын ортузунда бижикти биче билдр болгаш бижик билбестерин өөредирини талазы-биле ажылы экижиге. Уаугу улусту бижик өөредилгенине 1954 чылдын 7 айдарынц дургузунда 142 кижини өөрткөн. Районун чурткакчы чонун бүрүнү-биле бижикти болдулар ажыра Успенка, Алаак, Балгазын болгаш өске-даа черлерде эки чоруп турар. Районда бижик билбестерин саны хүн-бүрү өзөжөп турар.

Бо талазы-биле Балгазын, Межегейнин көдө Советтери эки ажыдап турар. Бижик билбестерин болгаш биче билдрерин өөредирини херезон көдө Советтер кичээлеринын төүндө тургускан. Культармейстеринин ажылыныкы сагыш салымшыкынын улагутиркан. Культармейстерге чүгле башкыларын эвес, көдө ажы-

агынын тускай эртеминтерин, ишжер, техниктерин болгаш партия, совет ажыдакчыларын хаара туткан. Кочетовтун эге школынын эредектенин эш Даваа 8 бижик билбес кижини, Балгазыннын ортумак школынын башкылары 16 кижини бижикке өөрткөн. Культармейстер Седен Клара чурткакчы чонун ортузунда бедик хүндүткөлдү чедип ап, Ленин аттыг колхозтун бижик билбес колхозчуларындан 20 кижини өөрткөн.

Совет Тывынын 10 чыл болган байырларын таварыштыр районун чурткакчы чоннарын калбаа-биле бижикти болдуруп, биче бижиктилерин санын өзөжөтпешине, бижикти эки билдрерин санын боудерини чедип алгырынын соругазы салдынган.

С. ТУШНОВ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР Зооветажилдикчылар негетинип турар

Тес-Хем районунун Ленин аттыг колхозтунун малынц баш саны дыкка хей. Артеледе 18 муң 500 баш мал бар. Билхоттук чулуң-чулуң малдары Ортаа-кы-Шынаа, Тес, Башкы-Хову, Сонгу-Хову, Хараалы-Хем Теректи-Хем, Шуурмак дөон ишкан арамкы черлерде туруп турар. Ичча хей малды доктаамал хайгааран көөрүнгө эки билгини болгаш практик ажылга дамкаа зооветажилдикчылар негетинип турар.

Амгы үезде бир мал эмчиин, мал эмнегенин санитарказы бар, икынды болза-даа, оларнын билги кууду. Ичча хей иштинин малынга ветеринария талазы-биле уауг хемчөөлдиге ажыдакчылар чорудуп шыдавайн турар. Тес-Хем

МТС бо колхозтун мал эмчиин эш Минчелмааны өске колхозче чорудуулаш, оон орунга амгыдаа чедир мал эмчине тургуулаш.

Чамдык аарык малдар калдык калдыраа ачылганынан. Оларга мал эмчиинин дүрген дузагы чедиртинмей турар. Иччага хаван фермазында 10 хаван, икек фермазында 11 бычкылар аарыгдан өлгөн. МТС болгаш ботлоо эл аарыгларын бодурубанын ботлоо эл аарыгларын алып болгаш бо талазы-биле ажыдакчы эки чорудуп шыдаар мал ажылынын тускай артеминтерин үргүлүчү ужурут.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Ажаалгадан дашкаарлаан хаваннар болгаш дагаалар

Барыш-Хемчик районда «Комсомол 30 чыл» колхоз (даргазы эш Беледей) 1953 чылда 5 хаваннарын салып алган. Ону ажаар оран суур чок болуп турарындан эртен чылдын ноябрдан 1954 чылдын апрельге чедир ол хаваннар 7 кижини азыралын дамчип өрткөн. Оон ужурун хаваннар эркен кыштын соогундан тын менди чыл ашкан. Оларнын тускай ажаалгыныкы база чок, 3 хаваннар 19 хаван оолдарын төрөөн. Оларнын 12-ин өлгөн. Колхозтун хаваннарын ам дүн-хүн чок суур, арыг, хову келип, черикпей берген чоруп турараар.

Колхозтун дагааларнын ажаалгазы база-ла багай байдалда. Оларнын ажаалгыларында чыл иштинде 5—6 кижилер солчуп турган. Соолгу үезде Смуртык, Долзатаар болгаш ажаалгылар болуп эгелген. Олар база-ла багай ажыдап турарлар. Дагаалар өзүн көвүдээр туржук, харын оларнын баш саны ырактаа куудулаш.

Хаваннар болгаш дагааларнын ажаалганын экижидип, тускай оран суур-биле хандырынын колхоз баштаар чери херекте албайн турар.

И. ООРЖАН.

Иштинин малын ишчаар кадагалап болбас

Чаа-Хал районунун Ленин аттыг колхозунун 261 баш анык чалгы малдарын ажаары-биле Аспан-оол, Чуудун, Шойдак болгаш Сандан оол бо чылдын март айда хүдөөп алган. Ол үезде анык чалгы мал ортумактан өөрү күштүгү турган.

Инды-даа болза, ол чалгычылар онза харымсага чок ажыдап турганындан чалгынын күжү чаксы үезде сууларп билсиреан турган. Чылдагыныкы хүдөө дие, чалгычылар чалгынын эки одао-латпайн, үргүлүчү кажаалап өлгөн. Сандан биле Шойдак чалгынын кажаалап

кааш, ийи-үш хонукта арагалан, аян-чорук кылып турган таварышталар бар. Мунар малдарын кижилерге кайы-тамаан чок мунарлар, ачыкка бээр чоруктар дык хей болгудуан. Чаксы, чайгы үездерде чалгынын ажаалгазы, кадын сууларга ужурунда, оортан 20 баш чалгы не чок четкен болгаш каражага таварышкан. Чалгыны багай кадагалап чалгычылар кайы-даа бо талазы-биле буруулаш. Иштинин малынга когарал таварыштын турган кижилерини шынгын кемчег алып херек

М. ДАНЗЫРЫН.

Эмчи салбырынын ажылы экижидер

Чоон-Хемчик районунун Чадаанын Куулу-Дүжерде чалгыс зай хевирдик бажынар туларын алаач черинин чанында кижилер эмнегенин салбырын организастаан.

Эмнеге салбыры четпес ажыдап турар. Эмнеге салбыры эржежик чууга херексиздер-биле хандырынбайн турар. Ол чорук күш-ажыдакчы сагылга чурумун сагырынга шынтыктыг болуп, аарык кижилер боллетен алып хей район төвүнге бадып турарлар.

Эш Калинин ботуну хүдөөгелиг күөсетпейн турар. 1951 чылдын эезинден

бээр 10 ажы не херезденер болжон. Оларны эмчи эвес Сюрюп деп бадай бокуду турган. Ол калчип-даа шын эвес. Калинин болза эмчи уауг өртөп-биле салдып турар чижээ: «Атапан» деп эмчи 5 р. 10 к. салган. Район төвүнде болгаш Чадаага көдө Советтин эмнеге черлеринде оон салдып турарындан эм өртөз чылк.

Будуругенин ажычыннарын, эи илагыма школыларын ортузунда калдык камгалаанын талазы-биле тапкыдагы ажыдакчы чорутпайн турар.

М. БЕГЗИ.

Спорт ажылы каян экижирил

Барыш-Хемчик районунун күш-культура болгаш спорт комитети (даргазы эш Голода) спорт болгаш күш-культура ажылын колхозчу малсаларын ортузунга калбартынын талазы-биле четпес ажыдап турар.

1954 чылдын эезинден сентябрь 1-ге чедир кышкы болгаш чайгы үездерде чүгле ийи каттап маргалаалар болган.

Иччалаа-даа маргалааларын түнелерин четче илеретимеэн.

Район төвүнде мынчага дээр волейбол, футбол болгаш баскетбол шөлери тургустуулаш. Массовий спортта болгаш күш-культурага сонугадык бедик. Хамкы жуар ажылы шын организастаарында.

И. СТАЛ-ООЛ.

Болгар улус социализмче орукта

(Немец-фашистгиз эжелелден Болгариянын хосталганынын 10 чылынын)

Ада-чурт фронтунуна коммунистгиз партианы каттыштырганы болгар улустун гитлердини ашкан Совет Армиянын төвүгү тилегиинде даангыш, ботунун чуртунга монарх-фашистгиз диктатураны дүжүргөн, даштыкы хамаарылгандан хосталган болгаш эрге-чыгырынын ботунуң холуна алган хүнден бээр 1954 чылдын сентябрь 9-та он чыл боуар. 1944 чылдын сентябрь 9 болза, социализмче ашпав чыдар уаугу-демократтыг революциянын орунуга кирген болгар улустун чаа, хостут болгаш аас-кежиктиг амдыралынын эезон боуар.

Эрткен он чылдарын дургузунда уаугу-демократтыг тургузуг Болгарияны чаарткан. Болгар улустун амдыралында по-литиктиг, социал-экономиктиг болгаш куудуругу, уаугу чаартылганы үзөлдөп өлгөн шаанда Болгариянын кандыг турганын сактыр херек.

Чуртту хуооуартын делегейин ийги дайышкынын чыдарынын дугайын иччаа давааска, дайын мурунда Болгария болза, Европанын күрүнегеринге экономика талазы-биле хамаарыштыр көөрге эң-не чыдып калган чурт турган. Улетупругу хергеделин чуудеринин будуругеши болзап, техника эң-не чыдып калган, бойдуе байлыктарын багай ажыдап турган. Көдө ажыл-агый эң хожудагай турган. Болгария дүжүт талазы-биле негелдейин эң өсөлү черлеринин бирээзи эезен турган. Аптан-суукаан чурттап турган ажылы чоннарын байлар болгаш даштыкы капиталистер даргап-хемдин турган.

Массаларын капиталындын даралындан хостаан күш-ажылы энтузиазмге болгаш Совет Эмнелинин харам чок дуаламчылыгы даангыш, шаандагы чыдып калган чурт чүгө чалгыс он чылдын дургузунда ботунуң хожудегенине дык бурунгаар бажыны кылган. Социализмдин экономикаын үнденирини тургу-

зарынга кол сорулганы салган 1949—1953 чылдарда улус ажы-агыйын хожудеринин бирги беш чыл планы дөрү чылда күөсеткен. Бирги беш чыл планын чедип иштинин күөсеткенин түнелдине Болгария 1952 чылдын төвүчүзүнде чыдып калган аграрлыг чурт турганындан индустриал-аграрлыг чурт болуп хуулаган; бир эвес 1939 чылда улетупругу нигити продукцияны 33,8 хуу, а көдө ажыл-агыйнын нигити продукцияны 66,2 хуу турган болза, 1952 чылда ол көргүзүлгөр шуут удурлангышкы болган: улетупругу продукцияны 66,6 хуу, а көдө ажыл-агыйныкы — 33,4 хуу болган. 1939 чылда будуругенин четпес-херекселдеринин будуругенин аниги продукцияны 23 хуузу турган, а 1953 чылда ону 40 хуу ашкан.

Болгар улус чуртту индустриализациян чедип иштинин боттандырып турар; социализмге улетуп болза, ам улетупругу карачагыс хевирин боуу берген. Улетупругу будуругенин дайын мурунунуң денелени (1939 чылдын денелени) 4 ажыг каттап ажырышкан, болгар улус улетупругу эезон каш чак адырлары— машина тулушкунуну, металлургиянын, электротехниканын, химиянын, тууду материалдарын улетупругу адырларын тургускан. Чуртта өнүгү металлургиянын хожудегенин эезин салган. Чаа-чаа улетупругу төптөрү—Димитровград, Кыржал, Малан, Бургаскийнин чес-хола району болгаш өске-даа черлер тургустунган. Нефтинин байлак казар черлери ажытылгылаан. Болгариянын ада-чурттуң аар улетупругу улам-ла уаугу бот денелени шигедип алышкан, чурттуг шакпын индустриализациянын чорудулганына өзүп болгаш бижыгып турар.

1935 чылда ууру машина тулушкунуң продукцияны 90 ажыг каттап, руданын шыкыны—43 каттап уаугаткан. Бирги беш чыл планынын 4 чылдарынц

дургузунда 700 ажыг фабрикалар болгаш заводтар, оон иштинде бирги өөлөгчө В. И. Ленин аттыг металлургия заводу, И. В. Сталин аттыг химия комбинаты туттунган. Чурттуң электржидигези дык калбарган. Чык болгаш аш-чем улетупругуң продукциянын будуругени дайын мурунунуң денеленине бодаларга эезон каш каттап уаугаткан.

Көдө ажыл-агыйнын талазы-биле база дык чедип иштинин чедип алынган. Чылдын-ла тарыга шөлү улгадып, таралы культуларынын дүжүттү бедип, мал ажылынын продуктуу өзүп турар. Көдө ажыл-агыйнын социализмге өдө тургуушкуну чедип иштинин боттанып турар. Күш-ажылыч кооператив чер ажыл-агый (КХЧА) болза, тарачыннарга көдө ажыл-агый организацианын эң-не таарымчалыг хевирин, ады болгаш тургенин чоруткан уштууларынын аргазы деп чүгөге тарачын ажылыч чоннар улам-ла бүтүрөн турар. Иштинин болгаш ортумактарын кол массамы КХЧА-да кирген. 1952 чылда-ла Болгарияга колдетикиг ажыл-агыйларын шөлү бүгү ажыдап кымып турар черлерин 60,5 хуузу болган. Кооператив эределерин саны бүгү тарачын ажыл-агыйларын 52,3 хуузу болган. Болгар көдөге доктартив тургузуу шигитириг тилегенин алган. Күрүне болза, көдө ажыл-агыйнын иштештирген секторунун тарачын иштүтү ийини алышкан, тарачын алытырын иштештирген. Чуртта күрүне болгаш кооператив салды бүрүнү-биле тергилгезен.

Болгариянын бирги беш чыл планынын сорулгалары Совет Эмнелинин дузламчылыгы болгаш болгар улустун каралы-кызы күш-ажылынын ачылында 4 чылда чедип иштинин боттанын. Бирги беш чылдын чедип иштинин боттанынын түнелдине республикада социализмдин үнденинери тургустунган болган

ажылыч чоннарын материалдыг болгаш куудуругу денелени дык бедиринге эржежик чууга байдалар тургустунган. Шаандагы тургузугуң үезинде делегейде эң кууду болуп турган Болгариянын уаугу орунуга 1952 чылда дайын мурунунуң денелени ийи каттап ашкан.

1952 чылда чоруткан акша реформасы болгаш картонка системаны дүжүргөн чорук, а ол ишкан калбак хергеделин чуудеринге өрткөстөрүн үргүлүчү чидегелди ажылыч чоннарын боттуг ажылы-теверин база тарачыннарын орунугаларын бедиринге чаагай-биле дүшкөн. Ажылыч чоннарын чурттага черлерин-биле хандырыны экижжөн. Бирги беш чылдын 4 чылдарын дургузунда 3,4 миллион ажыг дербелчин метр нигити шөлүгү чурттага туудулары туттунган. Медицинанын халас дузламчынын тургускан, оон хергеделинге күрне калчар-даа аажок уаугу хергенин үндүрү берип турар. Францияга бир эмчиге 1000 кижин, а Голландияга—1060 кижин оонажын турар, ам Болгарияда бир эмчиге 900 кижин оонажын турар. Эмнегелерин, санаторийлерин болгаш дыштанымдык чедип иштинин саны каш каттап өскөн. Илерин болгаш бичин тургусканын калдык камгалагына улуг кичээлгей салдып турар. 1939 чылда чуртта чүгө бир болулар бажын турган болгаш аялээр шуут чок турган. Ам 658 болулар бажынар болгаш чүс-чүс аяллар бар. Күрүне боткенин буулар улустун калдык камгалагына акшалаандырышымы эркен чымын 1939 чылдын денеленинде 70 каттап хей, а бо чылдын ол дайын мурунунуң денелени 80 каттап ажып турар.

Чуртта культура революциясы болуп турар. Уаугу улустун бижик билбес чоруну бары-ла шуут чок кылган. Өөредилге черлеринин четкин өскөн, халас, ылавады эге өөредилгени чоруткан. 1939 чылга бодаларга дээди өөредилге черлерин саны 4 каттап, а студенттерин саны—3 ажыг каттап өскөн. Ам болгар улус 1953—1957 чылдарда уаугу ажыл-агыйын хожудеринин ийги

беш чыл планын күөседир-биле күженишкенин ажыдап турар. Ийги беш чыл планынын талазы-биле директива-ларын бо чылдын февраль-мартта болуп өрткөн Болгариянын Коммунистгиз партиясынын VI съездинде бадылаан. Ийги беш чыл планы—социализм улам ийги тургузарыга болгар улусту хей-айт кирип турар канчаар-даа аажок уаугу программа болуп. Партиянын VI съездин чурттуң мурунуга улустун материалдыг болгаш культуругуң ийги чоруну бедирини кол сорулга кылдыр ийги үндүргөн. 1957 чылдын төвүчүзүнде национал орулга 1952 чылдын денеленин эезон дээр-ле 50 хуу ажаар. Ажычыннарын болгаш албай-хаакчыларын боттуг ажыл телверини база тарачыннарын орунугаларын 40 хуудан эезон эвес улагдам. Бараан саарыгазы эң бичин хемчээлге дүштүр 70 хуу чедир өөр.

Ийги беш чылда чурт улам ийгагы экономиктиг болгаш культуругуң хожудегени оруу-биле ыраак бурунгаар бажынын кылар. Улетупругу продукциянын нигити хемчээли 60 хуу чедир улагдам. Электроэнергиянын будуругезин ийи каттап өөр. Бирги беш чылдын дургузунга бодаларга, 5 каттап хей хергенин хөмүр даш улетупругу салган турар. Кара болгаш өнүгү металлургия уаугу хожудегени алып; чоругучу-кышкы завод туттунган турар, Ленин аттыг металлургия заводу калбарган турар, чес-хола

Улус демократиясынын чурттарында

Болгариянын хосталганынын 10 чыл оюнга алдар кылдыр

СОФИЯ. Болгариянын ажалчы чоннары чурттуу хосталганынын он чыл оюнга бүтүргөчү уаг чедикширер-биле ужураштырар. В. И. Ленин аттыг металлургия заводунун прокат цехинин коллективин чочоштуруу байырага—хосталганын хүнүгө алдар кылдыр ада-чурттуу камындаан ыглан режестерини баштайгы болуп кылып үндүргөн. Батаннн гидроэнергетика бедиринин тудуушунуна байыраг мурунун чарык калбарган. Туурачулар бо хүндөр «Бистрица» деп сугарыла системазынн эц улгү каналынн тудуушунуна кирекирер. София-

да Георгий Киров аттыг котел тууурау заводу сентябрь 9-да алдар кылдыр шаанда Болгарияга бүдүрбей турган чаа продукциянын дыка хэй хевирлерини шилтедип алган. Дыка хэй бүдүрүгелер бо хүндөр чылдык бүдүрүлгө планнарын ажыр болгаш долдур хүстекенинн дугайын рапорттап турарлар. Оларнын аразында Бургас хоорайда «Славянка» деп консерва фабрикасы, «Хубча» деп Гидроэлектростанция, Самоков хоорайда Калжи Сотиров аттыг фабрика болгаш өскөлдөр бар. (СЭТА).

Улус төлөөлекчилеринин бүгү-кыдат хуралынын составы

ПЕКИН. «Женьминьжибао» солунунун мөдөзөп турары-биле алдыр, Топ солунда комиссиянын сентябрь 3-те болган бешин хуралына бири чымдырылган улус төлөөлекчилеринин бүгү-кыдат хуралынын депутаттар солгудаларынын доозулганынн дугайында илеткеди комиссиянн кезигүү Дон Сиопина кылган. Чылдык чымдыл турары болза, 1954 йылдагы июль-август дургузунда мөжү часыргалык 150 хоорайларга, уездилерге болгаш 170 улуг хоорайларын районнарына болгудуан улус төлөөлекчилеринин хураларына солгудалар дугайында хоойлу эсугаар чажыт бадлаашкынар-биле 16680 депутаттар улус төлөөлекчилеринин чер-чер хуралдарына солгудунар.

органнарнын ажылынын дугайында өткөч илеткелерин дымнааннар, а ол ышпах улус төлөөлекчилеринин бүгү-кыдат хуралына депутаттарын солгудунар. Улус төлөөлекчилеринин бүгү кыдат хуралына шунту 1226 депутаттар солгудунар. Кыдат улустун хостар деп турары Тайвань мөжүга солгудунар ужурагү төлөөлекчилеринин аттары депутаттар дайындагыларга түр киребей турар. Биче националдарын улус төлөөлекчилеринин бүгү-кыдат хуралына хоойлу эсугаар биче националдарын районнарга солгудурун 150 депутаттар төлөөлдө, а ол ышпах аязы-буру мөжүгага болгаш хоорайларга солгудурун 7 депутаттар төлөөлдө.

Польша ажылчы чоннарнын амыдырал денделин бедидеринин оруунда

ВАРШАВА. Польшанын парлама агентлигинн дымнады турарын эсугаар алдыр, хөмүр даш үстүрүгө ажыл төлөвиринин системанын реформазынын дугайында доктаалды Польша Улус Республиканын чаа президиуму үндүргөн. Реформа болза, ажыл төлөвиринин бар турар системанын экижидери болгаш ян-

зы-бүрү категориянын ажылчынарнын ажыл төлөвиринин аразында дүшпөс каржы бээр чоруун чок кылдырар, профессионал квалификацияны бедидерини шакте-ларынн солгудурунн бедидерини база күш-ажылын бүдүрүкчүлүгү бедидерини илдини тургузарын көрүп турар. (СЭТА).

Чехословакияда болгаш Румынияда ужура-чүүл хүнү

ПРАГА. Сентябрь 5-те Праганын Рузин аэродромуна Ужар-чүүл хүнүн таварыштыр агаар парад болган. Парада премьер-министр В. Широний, Чехословакия Коммунист партиянын ТБ-зынн бири дугаар секретары А. Новотный, Национал хуралдын даргазы З. Фирлинггер болгаш партиянын болгаш чаагазгы өскө-даа удурткучлары, а ол ышпах дипломаттыг көрүштүк кезигүүнери чорашпаар.

БУХАРЕСТ. Сентябрь 5-те Румынияга Ужар-чүүл хүнүн демделеп эрттирген. Бухаресттин аэродромуна агаар парад болган. Парада келгенерин аразында министрлер чөвүленин даргазы Г. Георгиу-Деж, Румыниянын Ажылчын партиянын ТБ-зынн бири дугаар секретары Г. Апостол, министрлер чөвүленин даргазынын бири дугаар орамынчы Кишиневский болгаш өскө-даа тускай кижилер, а ол ышпах СССР-нин Румынияда элчини А. Г. Мельников, Кыдат Улус Республиканын Румынияда элчини Ван Юпин, дипломаттыг көрүштүк кезигүүнери бар болган. (СЭТА).

Болгар улус социализмче орукта (Немец-фашистг ежелден Болгариянын хосталганынын 10 чылгана)

(Төмчүзү. Эгези 3-нү арында). Болгариянын Коммунист партиянын VI съездине болза, улус-демократтыг тургузууга болгаш оон үндөшүн—Ада-чурттуу фронтунуна күш-ажылчы интеллигенция-биле кады каттышкан ажылчы-нарнын болгаш тараачын ажылчы чоннарынн өвчөлдөп улам инай быжылгазынын солгудурун илди үндүргөн. Ада-чурт фронтунуну сорук кирикчи өскө болза, болгаш улустун удурткуч болгаш башбарычы күжү—Болгариянын Коммунист партиясы болур. Болгар улус хоулү анаа суза салбайн болууну улус өргө-чаргазын быжылган турар, чүге дээрте, улустун күрүнези болза, социализм тургузушкунуна кол чөпөсө деп чүвези өвчиди.

замамчында румын улус-биле кады Болгария биле Румынияны тудуштуруп турар Дунай хемин кезир демір-орук болгаш автомобиль көвүрүүнү тудушкуну болур. Ол көвүрүүнү ийн чурттарын улустар мөңгө наймралдык болгаш аны-дүк-маалыны чоруттун көвүрүп деп адыан. Болгарияга социализм тургузушкуну чурт чедикширери Совет Эвилелинин харам чок дузаламчынын ачызында чедип алдыган. «Совет Эвилели-биле наймрал болгаш улуска кандыг-даа дйраг амытагы үнүңү болгаш агаарынн өргө-жөк чүгүзү дык дег чүгүлд» деп Георгий Димитровтун чачтык эвез улаз айтып келген чатын болгаш улус чырыктыкы-биле өтүздөп турар.

Болгар Улус Республика тайбынга мыакшылдыг түрүнө болуп көжүп турар. Социализм тургузушкунуна сыникке болгаш улус Европага болгаш бүгү дегейге быжык тайбынды быжылгазын хан-дамчыран солгудурун. Мычанган ол Европага коллективизм айык чок чоруткуч системанын тургузарынын дугайында совет саналга ийн-биле байыр чедирип турар болгаш улустар аразынын бүгү-ле маргылалдык айтырларын тайбын арга-биле шилтирлерин дөш демисе-жип турар.

Тайбындын болгаш бүгү-нитиянын айык чок чоруунга шычы херекти, улустун амыдырал өргө-ажыктыгына, тайбындык политиказыннга, күрүвөөр аразынын кады амыдыралыгына болгаш ажыл-херекчи харызааларынн көжүлдөшүнө дүжүп турар болууну иштаян политиказын болгаш чааа чорууп турар.

Болгария болза, Совет Эвилелинин баштаан тайбындык, демократиянын болгаш социализмни лагерине жөсүк черин өсөп турар. Ол улус демократиянын чурттары-биле калбаа-биле кады ажыл-жып, улустар аразынын төгүзүгө кестүп көрбөс чаа харылааларын туулу болгаш хөжүлүп турар. Оон чырыктыкы херекчи болза мыангы Совет Эвилелинин дү-

Тайбындын болгаш бүгү-нитиянын айык чок чоруунга шычы херекти, улустун амыдырал өргө-ажыктыгына, тайбындык политиказыннга, күрүвөөр аразынын кады амыдыралыгына болгаш ажыл-херекчи харызааларынн көжүлдөшүнө дүжүп турар болууну иштаян политиказын болгаш чааа чорууп турар.

ГЛАВНЫЙ АДРЕС: Кызыл, Шетиния буудучузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Харысалгалыг редакторун 3—62, харысалгалыг секретариатын 3—68, прагада болгаш төлөө ажы-агый, үстүрү болгаш транспорт, чааа кидистерин, бухгалтериян 4—98, иштаян информация кидизинин—3—65.

Дамаскиде бүгү-делегей ярмарказында совет павильонун чедикширни

ДАМАСК. Дамаскиде бүгү делегей ярмарказында Совет павильонун чедикширинн болуп турар. Ярмарканын ажалчынын сонда эркен ийн хүнүн дургузула павильонга 100 муң ажык кижиле чораш. Совет павильонга чораш кижилер болгаш күрөк-боддаларын мыда келтерге бижип дзан турарлар. «Совет павильонга бистия көргөнине үстүр күчүзү болза, Совет Эвилелинн бүгү-ле булуннарындан көрүп болур ол улуг чедикширенин чай-ынаандыр херечилеп турар. Тайбын дөш демисежип турар улустарынн келтиренин херекте шыгарганга алдар-хавыга Совет Эвилелинге онаажын турар. Кошкак улустарынн камгалачыны — Совет Эвилелин дегерезин!» деп бир көрүкчү бажын.

Даладе Франциянын национал хуралынын шилтиренин дугайында

ПАРИЖ. Франциянын министрлер чөвүленинн эрде даргазы Эдуар Даладе-нин «европа армиязынын» дугайында керөөлө отталарынын дугайында делегей «Эфирмасон» солунга парлаан. «Европанын камгалаа нитилежилгезин» буурашкыны болза, Франциянын тускай хамаарышпас эргезин кызыгаар-лаарына улуг база дүгүрөшүнн хайныктырны турар болгаш авантюраларынн политиказындан ам-даа отталаарын Германиянн калчаалыг чөпөгөшенишкенинге

улур национал демисе-биле таймалыратынны турар» деп ол делегезен. Национал хуралга бадлаашкынарга «европанын камгалаа нитилежилгезин» улур азы ол дөш тода болгаш дөрт бадлаашкынарнын» болганын Даладе делегезен. Анза кым-даа мегелетирбөөн. Мычанган «европанын камгалаа нитилежилгезин» дөө кырынга чүгээ чокка хөжүктүргөн. (СЭТА).

ГДР-да чаа чигелде

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканын министрлер чөвүленинн хуралынын дугайында дымнадыгы сентябрь 5-те солгунарга парлаан, ол дымнадыга чугалап турары болза, 1954 чылдын сентябрь 3-те ГДР-нин чааа аш-чөм продукцияларына болгаш улустуу бараннарына өртөктерин улуг чигелдезин, а ол ышпах почта-телеграф тарифтеринин чигелдезин дугайында шилтирени үндүргөн. Ажылчы чоннарнын амыдырал денделин улам инай экижидеринче улааган ГДР-нин чааазын а ол хөмөгөштеринин түнелинде ГДР-нин чоңуну салым ашкыч чоруу бо чылдын төңүзүгө чедир 600 миллион марка чедир бедир, а 1955 чылда чон өртөктер чигелдезинин 1,8 миллиард кире марканы ойноп алдыр деп дымнадыга чугалап турар.

Америк парламалга Францияны коргудуп турар

НЬЮ-ЙОРК. «Нью-Йорк таймс» солунун Вашингтон корреспондентинн Франциянын Национал хуралынын шилтиренин талазы-биле парлама төлөөлекчилеринге Делестин делегезин таймалыра-лышпаан бижээни болза: «Чамдык америк дипломаттар болгаш шериг ажылдачылар ам Европанын камгалаа нитилежилгезин тургузарына делегер оларга мындаа таарымчалык салдарын чедир-бестей бээр, мурунда анаа чугалаажып турган боддаларын илердеп эгелөөнер-Ол чүд дээрге, Барын Германия бодууну демисежиринн үстүрүңү болгаш шериг күчүзүн талазы-биле Франциядан артык чугула болуп турарынын дугайында болза болур, мычанган бир өвөс Париж барын чүктүн камгалаа системазын Бонна килдеринге мөңгө солгаш база-ла шилтирер болза, оон бүтүрү-биле оон кааптып болур».

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

Неру Кыдат Улус Республикаже баар деп турар

ПЕКИН. Сяньхуа агентлигинин дымчы-дып турары болза, Кыдат Улус Республикасы улустун Топ чаазынн чаазынн эсугаар оттайбырнын ортан үндөшү Илдий Республиканын премьер-министр болгаш даштын херектер министрн Ван Дун-Дэвахарал илдий чаазынн өмүндөшүнө Кыдатче чаагай күрөөлүк чаазымынга баар. (СЭТА).

Америк политикаынн «азаашкынын» артык үстелиннн өскө түнөли болза, «делегейнин» өскөда районнарында Франциянын хөдөлүшкенинн Вашингтон деткир чорун бичедилер бооп болур» деп корреспондент үргүзүлдө. Солгу Африкада француз колонияларын АКШ канчаар көрүп турарын эскерттир арганын корреспондент айтып турар.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

Бөлүк англи парламентарийлеринн Польшада келгени

ВАРШАВА. Даштын-биле культурагү кады амыдыралынын бүгү-польша комитетинин чаазынн эсугаар Варшава бөлүк англи лейбористер-лордлар палатазынн болгаш общиналар палатазынын кезигүүнери чедип келгенер. Бөлүктүн составында: лордлар палатазынын кезигүүчү Стэйстейт, лорд Силкин, общиналар палатазынын кезигүүнери Джон Хейн, Джордж Браун, Ян Микаро, Десмонд Донневи, Хью Дедарди болгаш Рой Мейсон олар бар. (СЭТА).

Мурнуу-Чөөн Азияда агрессчи блоктун АКШ тургузуп турар

ШАНХАЙ. АКШ-тын индустриянын эсугаар Мурнуу-Чөөн Азияда шериг блоктун (СЕАТО) тургузары-биле сентябрьдан эгелаш Манилага (Филиппинер) 8 чурттарынн конференцияны ажалтырар. Каттышкан Штаттар баштай ол блокка Мурнуу-Чөөн Азиянын бүгү чурттарын кириштырер болуп турары бидилер болгай. Мычанды-даа ол районун он чүгүла чурттары—Индия, Бирма, Индонезия болгаш Цейлон тургустунуп турар организация илдерге-ле агрессчи херектердин деп чүвени билгеп, конференцияга киржирилген, азы оон туржук олчө боттарынын хайгааракчыларын чорударындан безин отталаан. Америк политикага сөгүргөчүтүл Филиппинер биле Тайланд, база америк «дузаламчыга» донашкан Пакистан боттарынын төлөөлекчилерин Манилага чоруткан. Оон-биле кады Пакистан болууну анаа киржирилгенге хамаарыштыр боттук чаазыны кылып турар. Чүд дээрге, пакистан чааа конференцияга оон киржирилгезинн ол фактыг конференциянын өскө киржирилгезинн күдөш алып шилтиреринн бир өвөс оларын Пакистаннын төлөөлекчизи чүгүлдөп деп көрбөс болза, Пакистаннын оларынн-биле донаштырбас учуругу деп мегелезен.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

«Байлак дуржулганын эрпинеизи»

БУДАПЕШТ. Делегейинн ажылынын чораш Венгриянын чааа төлөөлекчилеринн кезигүүчү Янош Матолочини «Сабан неш» солунга «Совет көдө ажыл-агый делегезин — байлак дуржулганын эрпинеизи» деп чүгүлдө бижээни: Көдө ажыл-агый бүдүрүлгезин көдүрө дугайында СЭН ТБ-нын доктаалын боттайдыр дөш колхозтарын, совхозтарын, МТС-терини, өртөм институттарынн ажылдачыларын мөңгө чок күш-биле демисежип турарын Бүгү-эвилелинн көдө ажыл-агый делегезин бүтүрөдир херечилеп турар. Ол доктаалын үндүргөн үндөшүн бээр эркен чылдын дургузунда Совет Эвилелинде хоой болгаш мал ажылынын талазы-биле хай-гамчыктыг чедикширер илдеп көстүп турар, мычанды-даа тараа бүдүрүлгезинн өздөшө болгаш механизациянын дүргөп хөжүлдөшө ооза шыгарып турар.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

Аденуэринн милитарисчи планнарын Вашингтон деткип турар

БЕРЛИН. Бонндан алдынган мөдөөлөр эсугаар алдыр, Барын Германияга «тускай хамаарышпас эргезин» тысыр дээр чылдык-биле оон саат чокка дагы чөпөгөлөрү көрүп турар. Бонн чаазынн сентябрь 1-де хүдөө алган «программазы» америк чажыкчы бөдүрөгөдөр доран-ла деткимечти алган. Америк севаттын даштын херектер талазы-биле комсисиянын даргазы Уайли ол дугайын Боннга шуут мегелезен. «Европанын камгалаа нитилежилгезин» дугайында керөөн хүдөөлөң дугайында Француз Национал хуралынн шилтирлеринн сонда Барын Германияга чедип келген, Уайли канцлер Аденуэр-биле Бюлерхейте үр чөвүлөшкөн; оон сонда Боннга чед берген доран мегелетил кылган.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

Математиктеринн бүгү-делегей чөвүлөл хуралы

ГААГА. Август 2-де Амстердамга математиктеринн бүгү делегей конгресси ажалтырар мыда барык-ла 50 чурттарынн бүтүн чартык муң ажык төлөөлөр киржип турар. Конгресстин ажылында академик П. С. Александрова баштаган бөлүк совет эргелденер, а ол ышпах пошта болгаш чехословак эртемденер киржип турарлар. (СЭТА).

Бразилиянын чаа чазаан тургусканы

МОНТЕВИДЕО. «Трибуна полулар» солун Франс Пресс агентлигинин Рио-де-Жанейродан алдынган мөдөзөп парлаан, мында чугалап турары болза, «Даштын херектер министрствозуга хөң кол соругалм болза, АКШ биле Бразилиянын аразында харылааны улам-на быжылгазын болза» деп Бразилиянын даштын херектеринин чаа министри Фернандес мегелезен. (СЭТА).

ГДР-де шпионар бөлүүн шилтирени

БЕРЛИН. АДН агентлигинин дымчыдып турары-биле алдыр, барын-герман профешилдеринин барын үздөп баштырарынн тургусканы «чөөн талакы бөрө» деп адаар шпион организациянын улук шпионарларынн судашкыны Гаага хоорайга доозулган. Судка Карл-Гейнх Кайзер, Пауль Геттер, Гельмут Штриккер, Пауль Филипп болгаш Эмма Кайзер олар буруудатырлар. Элеон каш чылдарынн дургузунда олар Гаага округка шпионар, үрөкчүн ажалдарынн чорудуп турарын тодарыткан. Суд болза, Кайзерин 12 чылда, Геттерин болгаш Штриккерин — 9 чылда, Филиппти болгаш Э. Кайзерин — 8 чылда эдилчазар күш-ажыл кылдыры-биле шилтиркен. (СЭТА).

Делегейинн 11-ги шыдыраа олимпиады

АМСТЕРДАМ. Сентябрьынн 4-те Амстердамда (Голландияда) делегейинн 11-ги шыдыраа олимпиадынн (делегейинн команда талазы-биле бири чери дөш) ажалтырар. Анаа Европанын болгаш Америянын 25 чурттарынын шыдыраачылары киржирилген. Чурт бүтүзү алды ойнакчылардык (оларынн илтиден ийизи запас болур) команданы килер. 1952 чылда болган олимпиадага бири черин чаалап алгаш советтин шыдыраа командасы Амстердамда чед берген. Оон составында — гресмейстерлер Ботвинник, Смыслов, Бронштейн, Керес, Геллер болгаш Котлов.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

Шыдыраанын команда талазы-биле делегейге бири чери дөш

АМСТЕРДАМ. Амстердамда шыдыраа талазы-биле делегейинн команда талазы-биле бири чери чартык финалдык бири сазымшымында Совет Эвилелинн шыдыраачылары Финляндиянын шыдыраачылары-биле учурашкан. Бири хөңө — делегей чемпиону гресмейстер Ботвинник мөстөр Саао-биле ойлоан. Оюнунд агаанда-ле делегей чемпиону эки позицияны чедип алган болгаш боттарынын фигураларын метолтуу-биле күштедирбипкан, туруш талазы-биле улуг артыкшылды дүргөн алган. 30 дугаар көште өнн мастеринн бадыла басыраран. Фералзын алыскаш, ол дүжүп берген.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

«Нью-Йорк таймс» редакция чүгүлдө бижип турары: «Франциянын эвилелчилери чаа чугалаажышымыннарже кирерде, камгытты мурунда алгы чакка Франциянын алган хүдөөгөлерин мурундагы чактаган дээр күсөдип шыдар бө дээрзин олар чугалаажып алдыр чугула». Айтырларын шилтирлеринин бодууну аргаларынн бирөөсү болза, «эң-чө мындаккай Национал хуралды» тургузар төлөө, чаа солгудалар болур ийик деп ол солун ийик чокка мегелетип турар.

Харысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.